

פתרון בחינת הבגרות בהיסטוריה חלק ב'

שאלון מספר: 022106, 221

מוגש על-ידי נעמי בלנק

מורה ברשת בתי הספר של יואל גבע

## פרק ראשון :

### שאלה מספר 1:

#### סעיף א'

השפעתה של מלחמת העולם הראשונה על בריטניה בתחום החברתי ו/או הפוליטי :  
בריטניה נקלעת לקשיים כלכליים כתוצאה מההוצאות המרובות בזמן המלחמה וכתוצאה מהרס התשתיות. בריטניה עוברת מכלכלת מלחמה לכלכלת שלום למעבר קיצוני זה היו השלכות חברתיות בעיקר בקרב שתי קבוצות- חיילים משוחררים ונשים. חיילים משוחררים שחזרו משדה הקרב והתקשו למצוא מקומות עבודה מצאו עצמם מובטלים וממורמרים. נשים שסייעו רבות בעורף בזמן המלחמה נפלטו מהמערכת הכלכלית וחזרו לתפקידן המסורתי במשפחה.  
הקשיים הכלכליים והמצב החברתי גרמו להאטה בקצב הייצור ולאבטלה . הממשלה ניסתה להוריד את שכר העבודה , המובטלים הרבים שניסו להוריד את שכרם יוצאים באמצעות האיגודים המקצועיים למאבק על תנאי השכר והעבודה . בשנים אלה מתקיימות בבריטניה הפגנות ושביתות נרחבות ביותר שהפרו את השקט החברתי . כך ב – 1926 פרצה בבריטניה שביתה כללית שהקיפה את כורי הפחם, פועלי הרכבות וכן את פועלי תעשיות הברזל, הפלדה, הדפוס ועוד. השביתה החלה כמחאה על ניסיונה של הממשלה להוריד בשכרם של כורי הפחם וכך לנסות ולהבריא ענף זה והתרחבה לכלל המשק. השביתה נמשכה 9 ימים, הוציאה לרחובות אלפי מפגינים ושיתקה את החיים בבריטניה.  
הקשיים שצינו גרמו לחוסר יציבות פוליטית - במשך כ- 10 שנים התחלפו 6 ממשלות בבריטניה. תופעה שאינה אופיינית למדינה בעלת מסורת דמוקרטית. לשתי המפלגות הקיימות : המפלגה השמרנית והמפלגה הליברלית נוסף גוף פוליטי חדש והוא : מפלגת הלייבור . מפלגת הלייבור הייתה מפלגה שנאבקה למען זכויות הפועלים , הבטיחה לבוחרים תיקונים חברתיים כמו : תשלום דמי אבטלה, עבודות יזומות, תנאים סוציאליים שינוי בשיטת המיסוי ועוד. המפלגה נהנתה מתמיכת האיגודים המקצועיים, האינטלקטואלים והמוני העובדים והמובטלים.

## סעיף ב'

### **בעיות בתחום הכלכלי :**

- א. אנגליה מהווה דוגמא למדינה שעברה מכלכלת מלחמה לכלכלת שלום. אנגליה אומנם ניצחה במלחמה אך אמורה הייתה לשנות את סדר העדיפויות וסדר הייצור ולהתאים עצמה לכלכלה בימי שלום.
- ב. הטכנולוגיה הבריטית הפכה למיושנת - בריטניה שהייתה במהלך המאה ה-19 הגורם המוביל בעולם בציד, ארגון ושיטות עבודה פיגרה אחרי ארה"ב, גרמניה ויפן. התחרות עם מדינות אלה בשוק העולמי הייתה קשה ביותר. העולם לאחר המלחמה סבל מבעיות כלכליות קשות במדינות שונות הוטלו מכסי מגן ולכן, הביקוש לסחורה אנגלית ירד. הנפט החליף את הפחם כמקור אנרגיה ובריטניה איבדה את שוק הפחם שהיה אחד ממקורות ההכנסה החשובים של בריטניה.

### **דרכי ההתמודדות של השלטון כללו מספר צעדים :**

- א. בבריטניה הכריזה הממשלה על מצב חרום ובפרלמנט התקבל חוק האוסר על קיומן של שביתות כלליות.
- ב. הממשלה יוצרת עבודות יזומות בתחום התשתיות : מפתחת רשת של תחבורה ובונה שיכונים למחוסרי אמצעים.
- ג. הטלת מכסי מגן כדי להגן על השוק המקומי מתחרות של שווקי חוץ.
- ד. השלטון ניסה לפתור את מצוקתה של האוכלוסייה ע"י "חוק עשר השנים" שקיצץ בהוצאות הביטחון והפנה משאבים לתחומי הרווחה.

## שאלה מספר 2:

### סעיף א'

### **ביטויים ומאפיינים לשגשוג ושפע:**

- א. עלייה משמעותית ביותר בייצור התעשייתי לסוגיו השונים. התעשיות המובילות לא היו רק תעשיות נפט ופלדה, אלא החל ייצור המוני של מוצרי צריכה שהעלו את רמת חייו של האזרח הקטן : ייצור מכוניות, מכשירי טלפון, מוצרי פלסטיק ומוצרי חשמל ביתיים דוגמת מקלטי רדיו, מקרר, מכונת כביסה ושואב אבק. כל אלה נתנו דחיפה משמעותית לענפים נוספים הקשורים לתעשיית המכוניות : הפלדה, הגומי, הזכוכית והנפט. עלייה משמעותית החלה בסלילת כבישים וגשרים. כולם התפתחו באופן חסר תקדים וצברו רווחים. הפיתוח הטכנולוגי הגדיל את קצב הייצור, הביא לייעול בעבודה, לייעול בתהליכי יצור ולהקטנת עלויות הייצור.
- ב. במסגרת זו הלכו והתעשרו אנשי העסקים, בנקאים, מנהלי תאגידי גדולים. הללו ביצרו את שליטתם בשנות ה-20 באמצעות ייעול העבודה, הכנסת שיפורים טכנולוגיים והקטנת עלויות הייצור. הם זכו לפופולאריות רבה ושלטו בדעת הקהל באמצעות פרסומות והשפיעו על הפעילות הכלכלית ועל הרגלי הקנייה של האזרח הקטן.

### **ביטויים ומאפיינים לשמרנות והסתגרות:**

- א. הקונגרס קיבל ב – 1919 את התיקון ה – 18 לחוקה - חוק היובש. החוק אסר על ייצור, מכירה ושתייה של משקאות חריפים בכל מדינות ארה"ב מטעמי מוסר ובריאות הציבור. התיקון ה – 18 גרם לפריחתו של שוק שחור של משקאות חריפים, המחירים האמירו והעולם התחתון – המאפיה - פרח. אנשי מאפיה כמו: אל קפונה עסקו בסחר בלתי חוקי של משקאות חריפים וכוחם הלך והתעצם. המשטרה ערכה מצוד אחר משקאות חריפים ואחרי הסוחרים בהם ופשטה על בארים ומועדונים. האלימות והפשע גאו על רקע זה.
- ב. ההגירה לארה"ב הוגבלה – בחוקי קוואטה הוגבלה מכסת ההגירה לארה"ב. חל איסור כמעט מחלט על הגירת אנשים שאינם לבנים, אנגלוסקסים ופרוטסטנטים. הוגבלה כניסתם של מהגרים מארצות אירופה הדרומית ואירופה המזרחית לארה"ב. המהגרים ממדינות אלה היו בעיקר קתולים ויהודים. החוק גם הגביל הגירה ממזרח אסיה. ארה"ב, למעשה, מפסיקה להיות ארץ קולטת הגירה.

### סעיף ב'

**החידוש במדיניותו של הממשל האמריקאי בא לידי ביטוי בתחומים הבאים:**  
תהליכי ההתערבות והפיקוח במשק גובשו בחקיקת "מאה הימים" ובאו לידי ביטוי, לדוגמא, בתחומים הבאים,:

- א. הבנקים נסגרו למשך מספר ימים לאחר מכן נפתחו רק אלה שהיו מסוגלים לעמוד בהתחייבויותיהם כלפי הלקוחות. חוק שהתקבל כעבור כמה חודשים קבע כי הממשלה תהיה ערבה לפיקדונותיו של הפרט. לצורך כך הוקם מוסד לביטוח פיקדונות חסכון.
- ב. נקבע פיקוח על הבורסה. נקבעו כללים למניעת ספקולציות- מערכת חקיקה חייבה מערך של מעקב, ביקורת ופיקוח על ניירות הערך, חברות ותאגידים.

### **בתחום הסעד והרווחה-**

יצירת מדינת רווחה"- מדינה הדואגת באופן ישיר לזכויות אזרחיה ורואה את עצמה אחראית לכל אזרח. הממשל הקים כמה רשויות שתפקידן לסייע לעניים ומובטלים ולקבוע ביטחון סוציאלי לאזרח:

- א. הרשות לסעד וחירום- רשות שייזמה פרויקטים רבים בתחום העבודה הציבורית במדינות השונות ובהם העסיקה מיליוני מובטלים אותם כיוונה לתחומי עיסוק בהתאם ליכולתם וכישוריהם. כך הוקמו רשויות שהעסיקו אומנים, מהגרים, בני נוער, סטודנטים ועוד.
- ב. הרשות לקידום עבודות- ממונה על תשלומים למובטלים שהועסקו בעבודות יזומות.

### **הממשל יזם פרויקטים כלכליים שמטרתם לסייע לקבוצות שונות באוכלוסייה:**

חקלאים, תעשיינים, עובדים, מובטלים. הממשל יזם עבודות ציבוריות- עבודות יזומות בק"מ רחב: סלילת כבישים, נטיעת יערות, חפירת תעלות, ניקוי בריכות דגים ועוד. רבים מהמובטלים חזרו למעגל העבודה והרוויחו את כספם בכבוד. בין העבודות היזומות ראוי להזכיר את "רשות עמק טנסי"- פרויקט לפיתוח אזור נחשל: באזור זה הוקמו מפעלים, סכרים, תחנות כוח ושוקמו אדמות נטושות. בפרויקט "עמק טנסי" הועסקו ע"י הממשל יותר מחצי מיליון מובטלים. האזור כולו היה בניהול ציבורי וצמיחתו שיפרה את איכות החיים של תושבי האזור.



### שאלה מספר 3:

#### סעיף א'

**נציבותו של הרברט סמואל 1920 – 1925** - הרברט סמואל היה יהודי במוצאו, מעורה בחיים הדתיים והציבוריים של יהדות אנגליה. סמואל היה מקורב להנהלה הציונית בלונדון וסייע רבות במתן "הצהרת בלפור". הרברט סמואל הודיע כי בריטניה נחושה בדעתה לנקוט בכל הצעדים למען הקמת בית לאומי לעם היהודי בא"י. במקביל הבטיח שלא תיפגענה הזכויות האזרחיות, הכלכליות והדתיות של האוכלוסייה הכללית בא"י. סמואל נקט במדיניות "השוויון בהזדמנויות" כלפי הציבור היהודי וכלפי הציבור הערבי בא"י.

#### פעולותיו היו:

- א. אפשר המשך עלייה יהודית לא"י ונתן 16,500 רישיונות עלייה בשנה.
- ב. דאג לפיתוח הארץ, לחיזוק התשתית הכלכלית שלה ולהבטחת החוק והסדר, יזם עבודות ציבוריות כדי ליצור מקורות פרנסה.
- ג. הגדיל את השתתפות הממשלה בתקציב החינוך העברי ותמך בפתיחת אוניברסיטה העברית. כמו כן, הכיר בשפה העברית כשפה רשמית לצד השפות הערבית והאנגלית.

**כל אלה היו בהתאם להתחייבויותיה של בריטניה:** טופס המנדט הכיר בהצהרת בלפור כבסיס למנדט. סעיפי המנדט הדגישו את הקשר ההיסטורי בין העם היהודי לבין א"י וקבעו את מחויבותה של ממשלת בריטניה לפתוח כלכלי, מדיני ומנהלי של הבית הלאומי היהודי. בפעילות זו תיעזר ממשלת המנדט ב"סוכנות היהודית" ותשתף עמה פעולה בנושאים הנוגעים להקמת הבית הלאומי. לצורך כך הוכרה ההסתדרות הציונית כ"סוכנות יהודית". ממשלת המנדט התחייבה לעודד עלייה ולעודד התיישבות ללא פגיעה באזרחי הארץ. וכן, התחייבה לשמור על השפה העברית כשפה רשמית לצד השפות הערבית והאנגלית.

#### סעיף ב'

**התרומה של ההתיישבות העירונית להתפתחות הבית הלאומי היהודי בשנות ה-20:** בני העלייה הרביעית הכניסו הון רב לארץ אשר הביא להרחבת השקעות בבניית מפעלים חדשים, בקניית קרקעות ויישובן. ענף הבניין זכה לתנופה עצומה ובעקבותיו זכו ענפים רבים אחרים לפריחה כלכלית. כך לדוגמא, חל גידול משמעותי בענפי החשמל, הנגרות, השרברבות והמלט, במהרה החלו להתפתח בתי מלאכה זעירים ומפעלים המשרתים את ענף הבניין. בשנים אלה הוקם "נשר" – מפעל ענק לייצור ושיווק מלט. חברת הבנייה "סולל בונה" גדלה באופן משמעותי והפכה לאחת החברות הגדולות בארץ. ענפי תעשייה נוספים התפתחו אף הם לדוגמא: נפתחו בתי דפוס חדשים, הוקם מפעל "שמן", ומפעל הטכסטיל לודז'יה. ההתפתחות העירונית הרחיבה את הערים חיפה, ירושלים ות"א.

תל – אביב זכתה בשנים אלה לפריחה ממשית. אוכלוסייתה גדלה פי שניים ומנתה כ – 50,000 איש. ברחבי תל – אביב הוקמו רחובות חדשים ומודרניים, נפתחו חנויות ובתי קפה. העיר הפכה למרכז בילוי, מסחר ולמרכז תרבותי. בשנים אלה נוסדו תיאטראות כמו: תיאטרון "האוהל" ו"הבימה", נוסדה האופרה הישראלית ו"התזמורת הסימפונית", הוקם קולנוע "עדן" שבעקבותיו הוקמו בתי קולנוע נוספים.

בשנים אלה זכתה השירה והספרות העברית לפריחה עם עלייתם של ח.נ. ביאליק ושאול טשרניחובסקי. התפתחות הספרות והשירה העברית הביאו להתפתחות נוספת בשפה העברית. כמו כן, חל שינוי משמעותי בהתפתחות מוסדות החינוך, מערכת החינוך התפצלה בין החינוך הדתי ובין זרם חילוני שהיה קשור לתנועת הפועלים. מוסדות ההשכלה הגבוהה: הטכניון והאוניברסיטה העברית התפתחו אף הם והשלימו את מערך החינוך היהודי בא"י.

## פרק שני :

### שאלה מס' 4 –

#### סעיף א'

**הצעדים שנקט היטלר במדיניות החוץ בגרמניה בשנות ה – 30 :**  
**א. פרישה מהוועדה לפירוק הנשק והחימוש ומחבר הלאומים - 1933.**  
גרמניה פרשה מ"הוועדה לפירוק הנשק והחימוש" ומ"חבר הלאומים" בטענה כי מונעים ממנה זכויות שוות ודורשים ממנה לפרק את נשקה וצבאה בזמן ששאר המעצמות לא פירקו את נישקן. גרמניה מוכנה לפרק את המנגנון הצבאי שלה ולחתום על הסכמי אי התקפה בתנאי ששאר המעצמות תתנהגנה כמותה. הצעתו של היטלר לחתום על הסכמי אי התקפה התקבלו באהדה בצרפת ובבריטניה. משמעות צעד זה – יציאה ראשונה מהסכמים וממסגרות בינלאומיות. היטלר בוחר את תגובת העולם וכן, מחזק את התמיכה מבית. מוכיח כי הוא עומד בהבטחות לעם הגרמני ומגן על כבודו.

#### **ב. הפלישה לחבל הריין – 1936.**

ב – 1936 החליט היטלר להפר את הסכם השלום ולפלוש לחבל הריין. חבל הריין היה אזור מפורז יחידי בין גרמניה וצרפת ונועד להגן על צרפת מפני פלישה גרמנית. צרפת דרשה בהסכמי השלום לקבוע אזור מפורז להגנתה. הצרפתים שהיו בעלי עליונות צבאית ברורה באזור יכלו למנוע את ההתפשטות הגרמנית לחבל הריין. אך הממשלה הצרפתית הסתפקה בגינוי בלבד ובאיומים תקיפים. הצרפתים נכנעו לבסוף ללחץ בריטי ולא נקטו כל פעולה צבאית. היטלר הניח כי הצרפתים לא יצאו להלחם ואכן צדק. בכל מקרה קיבלו הכוחות הגרמנים הוראה כי במידה ותחל צרפת בתגובה צבאית ייסוגו הגרמנים מחבל הריין. "חבר הלאומים" גינה צעד זה אך לא נקט כל פעולה מעשית נגד גרמניה. צעד זה נועד לבחון את תגובת המערב וכן, להחזיר לגרמניה שטחים שבהם יש גרמנים בניגוד להסכם ורסאי.

#### סעיף ב'

בריטניה וצרפת אימצו במהלך שנות ה – 30 ובעיקר לקראת סופן "מדיניות פיוס" כלפי המדיניות התוקפנית של גרמניה, איטליה ויפאן. הטראומה ממלחמת העולם הראשונה חיזקה את הגישה שיש לעשות הכל כדי למנוע מלחמה נוספת. לכל אחת מהמדינות היו מניעים משלה למדיניות ותרנית ופייסנית זו.

**הגורמים למדיניות הפיוס הבריטית והצרפתית היו:**

- א. רבים בבריטניה נטו להאמין כי ניתן "להציל את השלום" וכי "יש עם מי לדבר". נוויל צ'מברליין, ראש ממשל בריטניה, האמין ב"צדק פוליטי" לגרמניה. גרמניה קופחה בהסכמי השלום ולגרמניה זכות מוסרית לשליטה על אזורים שבהם יש גרמנים. אזורים שנקלחו ממנה לאחר מלח"ע ה - 1 במסגרת הסכמי השלום.
- ב. ההלם כתוצאה ממלחמת העולם הראשונה - בצרפת ובבריטניה גיבו תנועות פציפיסטיות את מדיניות הפיוס והטיפו באופן נחרץ נגד המלחמה. הטרואמה ממלחמת העולם הראשונה חיזקה את ההנחה כי מי שלחם במלחמת העולם הראשונה לא ירצה במלחמה נוספת.
- ג. צרפת חלשה מבפנים וסובלת בשנים אלה מבעיות כלכליות, פוליטיות וצבאיות. פיצול מפלגתי רב מנע יציבות פוליטית, ממשלות התחלפו בתדירות גבוהה ולא ניתן היה לקבוע מדיניות אחידה בתחום יחסי החוץ והפנים. חשוב להדגיש כי רבים מצעדיה של צרפת באותן שנים נקבעו ע"י הבריטים. בריטניה ראתה את חולשתה הצבאית והפוליטית של צרפת וחששה כי במצב של מלחמה תאלץ בריטניה לשאת בנטל המלחמה לבדה.

"מדיניות הפיוס" הובנה ע"י היטלר ככניעה מתמשכת של מדינות המערב לתכתיביו. היטלר הבין כי מדינות המערב אינן מעוניינות ואף לא מסוגלות להיכנס בשלב זה למלחמה. לכן, ניצל את חולשתן ודרש דרישות שהלכו והקצינו ככל שהמערב שתק...

**שאלה מס' 5 -**

**סעיף א'**

**רעיון הסדר החדש:**

- א. יצירת סדר חברתי- כלכלי - מדיני על בסיס עקרונות האידיאולוגיה הנאצית שנועד להחליף את הסדר הקיים.
- ב. על פי עקרונות "הסדר החדש" מוינו העמים האירופאים בהתאם להשקפה הגזענית השלטת:  
עמים ממוצא ארי (הולנדים, דנים ונורווגים) היו אמורים להיות על פי התיאוריה שווי זכויות באימפריה שייסדו הגרמנים.  
העמים הסלאבים: רוסים ופולנים נחשבו נחותים ונועדו לשרת את הגזע הארי.  
מיליוני אנשים מהם הועסקו כעובדי כפייה כדי לשרת את הכלכלה של הרייך הגרמני:  
הם הועסקו בתנאי כפייה בתעשייה, בחקלאות, במכרות ובסלילת כבישים.  
הגזעים הנחותים כמו: היהודים והצוענים נועדו לחיסול!
- ג. במסגרת "הסדר החדש" יש להבטיח "מרחב מחייה" לגזע הארי על חשבון גזעים אחרים ולנצל עמים שדורגו כנחותים לצורכי הרייך השלישי.

בתחילת 1942 שלט היטלר על אימפריה נרחבת ביותר בתולדות ההיסטוריה האירופאית. פרט לכמה מדינות ניטרליות שלא היוו גורם צבאי (שוויץ, אירלנד, שוודיה, פורטוגל וספרד) נשלטו כל ארצות היבשת באופן ישיר או עקיף.  
ביולי 1941 - חודש לאחר הפלישה לבריה"מ קבע היטלר את הכלל:  
"**ראשית - כבוש! שנית - שלוט! שלישית - נצל!**"  
"הסדר החדש" נועד לשעבד את האומות השונות לצרכי הרייך השלישי ולמכונת המלחמה שלו.

## סעיף ב'

### **הנושאים שהועלו בוועידת ואנזה:**

לואנזה הגיעו אנשים בכירים: ראשי הגסטאפו, האס. אס. והמשטרה מחבלי הכיבוש השונים. וכן, מומחים בכירים ממשרדים מרכזיים ומגופים בולטים ברייך הגרמני כמו: ממשרדי הפנים, המשפטים, החוץ והמשרד המרכזי לענייני גזע ויישוב. את הישיבה ניהל היידריך שהבהיר למתכנסים כי "הפיתרון הסופי" עליו ממונה האס.אס. הוא מבצע המתנהל על פי הנחייתו של היטלר עצמו.

בואנזה סיכמו את הדרך שבה יבצעו את הפתרון הסופי. ראשי המשרדים השונים נדרשו לגייס את כל האמצעים כדי להוציא לפועל את תוכנית ההשמדה הענקית. המשתתפים לא ערערו על עצם הרעיון אלא הסתפקו בברור נקודות לוגיסטיות משפטיות שקשורות לפתרון הסופי כמו למשל הגדרתם של היהודים למחצה כלומר בני תערובת. בואנזה התמקדו בתאום המשרדים השונים והרשויות המרכזיות של גרמניה במטרה להשיג שיתוף פעולה מלא לביצוע תוכנית ההשמדה בקנה מידה כלל אירופאי.

מגמת הטוטאליות בפרוטוקול הוועידה מעידה על השאיפה לחסל את העם היהודי כולו בהתאם לעקרונות הסדר החדש.. היידריך הודיע למשתתפים שלשאלה היהודית אין גבולות גיאוגרפיים צריך לרכז אותם בכל מקום שהם נמצאים באירופה ולשלוח אותם למזרח. היידריך מציין שלא קיימת יותר אפשרות של הגירת יהודים האפשרות היחידה הקיימת היא העברתם למזרח. היידריך נקב במספר היהודים שהפתרון הסופי יחול עליהם ומנה סה"כ 11 מיליון יהודים.

היידריך הבהיר כי חלק מהפתרון הסופי הוא שליחת היהודים למזרח לגיוס לעבודה. במהלך העבודה חלק ימות בשל התנאים הקשים והחלק החזק שישרוד יזכה ל"טיפול מתאים" כדי למנוע את בניית האומה היהודית מחדש.

## שאלה מס' 6 -

### סעיף א'

השלטון הנאצי הכובש נקט במספר צעדים שנועדו לערער את הבסיס הקיומי של היהודים באמצעות צווים, תקנות והשפלה יום יומית הרצופה בהתעללות פיזית:

- א. ריכוז ובידוד – התקנות הנאציות נועדו ליצור הפרדה בין היהודים לבין האוכלוסייה המקומית הפולנית. כל יהודי מגיל 20 חויב לסמן את הבגד העליון בסרט לבן עם מגן דוד כחול או בטלאי צהוב. על היהודים נאסר לעזוב את מקום מגוריהם ללא רשות. צו נוסף הורה על סימון חנויות ובתי עסק יהודיים. הכניסה לרחובות מסוימים בערים והשימוש ברכבות נאסרו ללא קבלת היתר מיוחד וחופש התנועה הוגבל.
- ב. הרס הבסיס הכלכלי – הגרמנים פרסמו הוראה המחייבת למסור לידי הגרמנים כל עסק שאינו מתנהל באופן יעיל. כך, חוסלו כל המפעלים ועסקי המסחר הגדולים של היהודים. בידי היהודים נשארו רק עסקים קטנים. דירותיהם של יהודים אמידים נלקחה מהם על תכולתן ונאסרה החזקת סכומי כסף גדולים במזומן. חשבונות הבנק הוקפאו והותר להם למשוך מידי שבוע סכום מזערי שלא אפשר כל פעילות כלכלית. כך, למעשה הוחרמו מהיהודים בתי מגורים, בתי עסק, רכוש והון שהיה ברשותם. היהודים מצאו את עצמם חסרי כל רכוש, עבודה וחסרי כל יכולת למצוא מקור פרנסה אחר.

ג. שימוש בכוח עבודה יהודי – כבר בימי הכיבוש הראשונים החלו הגרמנים לחטוף יהודים לעבודות שונות: שירות במחנות צבאיים, סחיבת משאות, פינוי רחובות מהחורבות שנערמו כתוצאה מההפצצות. ביום הקמתו של הגנרל גוברנמן פורסמה הוראה שכל הגברים היהודים בגיל העבודה חייבים לצאת לעבודת כפייה. על סמך הוראה זו החל שילוח של יהודים למחנות עבודה והם הועסקו בסלילת כבישים, חיזוק ביצורים, בבניין וחקלאות. וזאת, בתנאי מחסור של מזון ואמצעי סניטציה שגרמו למחלות ומגיפות ולתמותת רבים.

### סעיף ב'

היהודים שחיו בגטו ניהלו מאבק להישרדות. הרב ניסנבוים כתב כי היהודים נאבקים על "קידוש החיים ולא קידוש המוות.... בעבר מתו היהודים על קידוש השם. עתה, הנאצים דורשים את גופנו וחובה עלינו להגן עליו". משמעות דבריו של הרב ניסנבוים הייתה: בימי קדם הייתה ליהודים ברירה למות או להמיר את דתם. הם בחרו במוות כתגובה שמבטאת את רוחה של היהדות ואת אי הכניעה למי שמנסה לחסל אותה. הנאצים מציבים ליהודים ברירה אחת – למות. במקרה זה חובה על היהודים לקדש את החיים. החיים הם ערך עליון ולכן יש לשמור עליהם דווקא במקום שבו שואפים הנאצים לחסל את היהודים. היהודים נאחזו ביצר החיים ובתקווה לעתיד.

למרות ההתמודדות הקשה עם חיי היום-יום ניסה הציבור היהודי בגטו לפעול במספר תחומים כדי לשמור על חיי קהילה ועל צלם אנוש של הפרט והמשפחה:

1. **עזרה וסיוע:** בתחילת הכיבוש התארגן הציבור היהודי לסייע לפליטים ולנזקקים בתוך הקהילה. בוורשה הוקם המוסד לעזרה עצמית – הצנטוס. המוסד לעזרה עצמית עזר למשפחות נזקקות, לפליטים שמצבם היה קשה ביותר. פעולותיו של המוסד מומנו ע"י הגוינט (ארגון לעזרה יהודי-אמריקאי). ארגון הגוינט הפעיל מטבחים עממיים, גני ילדים, בתי יתומים והושיט עזרה רפואית וחומרית לנזקקים. מקורותיו הכספיים פחתו במהירות וב-1941 כשמצב היהודים הוחמר לא יכול היה הארגון להמשיך ולסייע.

הצנטוס הפעיל רשת של ועדי בתים – ועד פעולה לבתים שבהם התגוררו מאות תושבים, הועד טיפל בנזקקים, נתן עזרה רפואית, הקים מטבחים משותפים וניסה לקיים פעילות חינוכית ותרבותית.

2. **תרבות וחינוך:** הגרמנים אסרו על המשך פעולתם של בתי הספר היהודיים, לכן הופעלה רשת של תאי לימוד חשאיים ברמת בתי הספר היסודיים והתיכוניים. בגטאות אורגנו הרצאות בנושאים שונים, אגודות תרבות יזמו בחשאי פעילות ביידיש ובעברית, תזמורת ומקהלות ניגנו ושרו, תיאטראות העלו מחזות וסופרים ומשוררים המשיכו ליצור. רבים כתבו יומנים המתארים את תנאי הקיום הקשים. חלק מיומנים אלה נשמר ומהווה עדות מזעזעת על החיים בגטו. בגטאות כמו גטו ורשה וגטו ביאליסטוק הוקם ארכיון המתעד את קורות הגטו.



## שאלה מס' 7 -

### סעיף א'

ערב מלחמת העולם השנייה נסוגה בריטניה מכל מחויבות לתנועה הציונית ונהגה במדיניות פרו – ערבית ברורה. מדיניות זו באה לידי ביטוי בספר הלבן השלישי של מקדונלד שבו מתחייבת בריטניה לסייע בהקמת מדינה ערבית שבה יהיה מיעוט יהודי. כשפרצה המלחמה הישוב היהודי היה בדילמה: היה ברור כי בריטניה היא המדינה היחידה באירופה המסוגלת לבלום את גרמניה הנאצית. ולכן, פגיעה בבריטניה רק תחליש אותה במאבק נגד הנאצים שהם גם אויביו של העם היהודי. על רקע זה מגדיר דוד בן – גוריון את המדיניות של הישוב היהודי ושל התנועה הציונית: עלינו לעזור לאנגליה במלחמה כאילו לא היה ספר לבן ועלינו לעמוד נגד הספר הלבן כאילו לא הייתה מלחמה.

### סעיף ב'

#### מדיניות זו באה לידי ביטוי בפעולות הבאות:

- א. **הקמת הפלמ"ח ("פלוגות המחץ"):** יחידה יהודית מיוחדת שתפקידה: לוחמה פרטיזנית בכוחות הגרמניים במידה והם יכנסו לא"י. הפלמ"ח לא הוקם ככוח הגנה שיגרתי – מקומי אלא, ככוח ארצי העומד לרשות ההגנה לתפקידים מיוחדים בארץ ומחוצה לה. כוח מאומן כהלכה בדרכי לחימה המסוגל לבצע פעולות של יחידים או יחידות המסוגלים לנוע במהירות ממקום למקום. המשימה הראשונה שהוטלה על הפלמ"ח מייד עם הקמתו הייתה פיצוץ בתי הזיקוק בטריפולי שבצפון לבנון. על פי ידיעות מודיעיניות התברר כי בתי הזיקוק בטריפולי היו מחסן דלק לחיל האוויר הגרמני. לצורך הפעולה גויסו 22 ימאים שיצאו עם מפקדם הבריטי לעבר טריפולי. "כ"ג יורדי הסירה" לא הגיעו ליעדם ועקבותיהם נעלמו – הפעולה נכשלה.
- ב. **'תוכנית חיפה' – 'תוכנית הצפון':** התוכנית עובדה על רקע החשש מפני פלישה נאצית אפשרית לא"י. תוכנית ההתגוננות עובדה ע"י ראשי ההגנה ועיקרה: פינוי האוכלוסייה היהודית לאזור הכרמל ומפרץ חיפה והתבצרות בו. ההנחה הייתה כי לאורך הדרכים המובילות צפונה ניתן יהיה לעצור את טורי השריון הגרמני ע"י אנשי גרילה שיוכשרו במיוחד לצורך כך מתוך ארגון ההגנה. אזור נמל חיפה ושדה התעופה בחיפה נבחרו כנקודה אסטרטגית חשובה המאפשרת קשר עם העולם וניתן לקבל דרכה אספקה. האזורים הסמוכים בהרי הכרמל והרי הגליל ישמשו אזור מוגן ליהודי הארץ. תוכנית חיפה הייתה תוכנית שנויה במחלוקת: חלק מראשי ארגון ההגנה ראו בה תוכנית התאבדותית בעוד אחרים תמכו בה. גם בקרב השלטון הבריטי היו שטענו כי התוכנית אינה אפשרית לביצוע. תוכנית זו לא עמדה במבחן המציאות שכן, הבריטים הובילו לשינוי במערך הקרבות נגד הנאצים באל – עלמיין כשהביסו את הגרמנים.
- ג. **הקמת "הבריגאדה היהודית"** – מנתה כ – 5000 חיילים יהודים שנשאו על שרולם סמל "מגן דוד" צהוב על רקע כחול לבן. הם הועברו לחזית האיטלקית ולחמו לצד בעלות הברית עד הכניעה הגרמנית באיטליה. לאחר מכן הוצבו במסגרת חיל הכיבוש בארצות שונות ובהן יצרו קשר עם "שארית הפליטה" וסייעו בארגון העלאת הניצולים ארצה.

#### ד. שיתוף פעולה כלכלי:

בראשית המלחמה היה המשק במצב כלכלי קשה עם אחוזי אבטלה גבוהים. המלחמה סייעה ליציאה מהירה מהמשבר הכלכלי.

הישוב היהודי נרתם למאמץ המלחמתי: כוחות בריטיים גדולים שהו בארץ ונזקקו למזון, ביגוד, ציוד תעשייתי, תרופות, כוח אדם שיעסוק בתובלה ובתחומים טכניים רבים. הממשלה הבריטית הזמינה ציוד מגוון שנועד לצרכי צבא מהישוב המקומי. הישוב נירתם כאמור לסיוע והחל בייצור מואץ של תעשייה כבדה, ענפי מזון, הלבשה והנעלה. הוקמו מפעלים חדשים, הוכשרו אלפי עובדים ושוכללו אמצעי הייצור. לצד התעשייה החלה פריחה בחקלאות בשל הביקוש העצום למוצרי מזון. כתוצאה מתהליך זה תופעת האבטלה נעלמה והמשק ניכנס לתקופה של שגשוג כלכלי וייצור מואץ. השתכללו אמצעי הייצור וחל שיפור משמעותי באיכותם.

למרות ניסיונות לשיתוף פעולה עם הבריטים הוחלט לקיים מאבק בשני נושאים עיקריים: עלייה והתיישבות יהודית

המאבק לעלייה יהודית - הסוכנות היהודית הפעילה לחץ על ממשלת בריטניה כדי שתפתח את שערי א"י בפני יהודים. ב-1938 הוקם "המוסד לעלייה ב' " עליו הוטלה האחריות למבצעי ההעפלה: הוא רכש ספינות והתקיין להפלגה. המוסד שלח בתקופתו 16 ספינות מעפילים. לצידו פעלו גם הרוויזיוניסטים להעלאת עולים בדרך לא לגאלית. סה"כ הגיעו בדרך חשאית כ-50 ספינות ועליהן כ-20,500 עולים המאבק להתיישבות יהודית - הקרן הקיימת הגדילה את רכישת האדמות באופן ניכר ורכשה בשנות המלחמה כ-34,000 דונם לעומת 470,000 דונם שנרכשו במשך 38 שנות קיומה. הקרקעות שנרכשו חיזקו את ההתיישבות היהודית. חלק גדול מההתיישבות הופנה לאזור הנגב. אזורים נוספים שיושבו היו: הרי יהודה - כפר עציון, הדרך לירושלים - קבוצת גזר, אזור עמק החולה - כפר בלום והגליל.

#### שאלה מס' 8 -

##### סעיף א'

"**מלחמה קרה**" - עימות בין שתי מעצמות העל בריה"מ וארה"ב שהחל בסוף שנות ה-40 ונמשך עד סוף שנות ה-80. המאבק התנהל בתחומים שונים והתאפיין בכך שבמהלכו נמנעו שתי המעצמות מעימות צבאי ישיר ביניהן. לעיתים המאבק הגיע לעימות "חם" כמו לדוגמא במלחמת וייטנאם. העימות בין שתי המעצמות החל באירופה והתפשט לעבר אסיה ושאר חלקי העולם. בין שני הגושים הוקם "**מסך ברזל**" שנועד לחסום כל קשר והשפעה בין שני הגושים. לראשונה השתמש בכינוי זה וינסטון צ'רצ'יל שהתייחס למדיניות ההסתגרות של בריה"מ ולגוש הקומוניסטי שיצרה.

##### הגורמים למלחמה הקרה 1945 – 1947:

מעמדן של שתי המעצמות: בריה"מ וארה"ב לאחר מלחמת העולם השנייה – כניעתן של גרמניה, איטליה ויפאן שמה קץ למשטרים הטוטאליטאריים. מעצמות הציר התמוטטו, אדמתן נכבשה ע"י מעצמות זרות ומנגונוני המשטר במדינות אלה התפרקו. בארצות מזרח אירופה שלט הצבא האדום (צבאה של בריה"מ) ובמערב אירופה שלטו כוחות צבא

בריטיים, צרפתים ואמריקאים. במזרח הרחוק התמוטטה האימפריה היפאנית ושטחיה נכבשו ע"י כוחות הצבא האדום וע"י כוחות אמריקאים. אירופה הפסידה למעשה את מעמד הבכורה שהיה לה ומעצמות מסורתיות כמו: בריטניה, צרפת וגרמניה פינו את מקומן למעצמות חדשות: בריה"מ וארה"ב. בריה"מ הרחיבה את שטחי השפעתה הן במזרח הרחוק, על חשבון שטחי האימפריה היפאנית והן במזרח אירופה עד ברלין שבגרמניה. מנגד, ארה"ב התעשרה במהלך המלחמה והפכה למעצמה חזקה גם במובן הכלכלי. בנוסף, האמריקאים ערכו ניסוי מוצלח בפצצת האטום. ניסוי זה הקנה לה מעמד של מעצמה צבאית ולא רק כלכלית.

**חשדנות הדדית שנמשכה החל מהקמתו של משטר קומוניסטי בבריה"מ –**  
ארה"ב ראתה בחרדה את הקמתו של שלטון קומוניסטי בעקבות המהפכה הקומוניסטית שביצעו לנין ותומכיו. האמריקאים סייעו לכוחות שלחמו במשטר החדש במלחמת האזרחים ברוסיה כדי להפילו. החשדנות גברה כשהקים הממשל המהפכני את "הקומינטרן" – ארגון שמטרתו הייתה להפיץ לעולם כולו את האידיאולוגיה הקומוניסטית ולתמוך במפלגות קומוניסטיות הפועלות במערב. הדמוקרטי והקפיטליסטי.

בשנות ה-30 כשהחל סטאלין במסע "הטיהורים" הגדול גבר מחדש החשד בסטאלין. סטאלין התאכזב ממדיניות "הפיוס" של המערב וחתם על הסכם "ריבנטרופ – מולוטוב" עם גרמניה ערב מלחמת העולם השנייה. עם הפלישה הגרמנית לבריה"מ החלו בריה"מ וארה"ב לשתף פעולה בשל המציאות שנכפתה עליהן. במהלך המלחמה המשיכו המחלוקות סביב פתיחת החזית השנייה נגד גרמניה כשכל צד מאשים את הצד השני בכך שאינו מוכן לעזור בזמן קריטי של התקפת הנאצים נגדו.

### סעיף ב'

- מטרות בריה"מ בתמיכה בהקמת המדינה היהודית היו:
- להביא לחיסול המנדט הבריטי והוצאת בריטניה משטחי א"י.
  - שיתוף פעולה בין בריה"מ לארה"ב יבודד את בריטניה בזירה הבינלאומית ויפריד בין ארה"ב לבריטניה.
  - על פי הנאום הסבל של היהודים בזמן השואה מצדיק הקמת מדינה יהודית עצמאית.

- ארה"ב תמכה בהצעת החלוקה מהסיבות הבאות:
- לחץ של יהודי ארה"ב ושל מנהיגים ציונים על הממשל האמריקני.
  - תמיכת בריה"מ בהקמת מדינה יהודית עצמאית דרבנה את ארה"ב לתמוך גם כן.
  - השפעת השואה על רגשות האשם של הממשל האמריקאי.



## שאלה מס' 9 -

סעיף א'

### העולם הערבי התאפיין בשנות ה-50 וה-60 במגמות איחוד ופיצול שגורמיהן היו:

- א. משטרים בעולם הערבי שינו את אופיים והציבו את נושא המהפכה הכלל ערבית בראש סדר היום של מדינות ערב. מנהיגים ערבים לא הסתפקו בשיתוף פעולה נוסח "הליגה הערבית", אלא שאפו לאחדות מדינית כל ערבית מלאה. האחדות הערבית הייתה בעיניהם סמל לשחרור מעול זר.
- ב. בתקופה זו היו שתי מלחמות באזור: "מלחמת סואץ" בין בריטניה, צרפת וישראל לבין מצרים. במלחמה זו מצרים אמנם הפסידה אך במישור הבינלאומי ידה הייתה על העליונה בשל יחסיה עם המעצמות. ו"מלחמת ששת הימים" שבה ניצחה מדינת ישראל את מדינות ערב. הניצחון הישראלי שינה את המערך האזורי ואת היחסים בין המדינות.
- ג. בריתות בין המדינות נוסדו והתפרקו בקצב מהיר, כמו ברית הקע"ם בין מצרים לסוריה.

הנושאים שעמדו על סדר היום הערבי באותן שנים העידו על מגמות אלה: מערכת היחסים בין מדינות ערב, מערכת היחסים בין ישראל למדינות ערב, ההתפתחות הפנימית בכל אחת מהארצות שכללה אי יציבות פוליטית ועלייתם של גורמי צבא לשלטון.

סעיף ב'

### הצעדים שנקט נאצר כדי לקדם את מדיניות הפנים היו:

בניית סכר אסואן במימונה של בריה"מ. הסכר שינה את מערכת ההשקיה באדמות של מאות אלפי פלאחים והגדיל את כמות השטחים המעובדים. באמצעותו סיפקה מצרים חשמל זול לתושביה. בניית הסכר נחשבת לאחד ההישגים החשובים בתקופת נאצר. קביעת מדיניות כלכלית: "הסוציאליזם הערבי" - ב - 1962 הפכה מצרים למדינה ערבית סוציאליסטית. הסוציאליזם הותאם לצרכיה ולאופייה של האוכלוסייה מצרית: אוכלוסייה שבה הריבוי הטבעי גבוה, משאביה הכלכליים מצומצמים, אוכלוסייה נבערת ודתית.

### הצעדים שנקט נאצר כדי לקדם את מדיניות החוץ היו:

הסכם בריטניה - מצרים להוצאה מוחלטת של כוחות בריטניה ממצרים. ובעיקר מאזור תעלת סואץ.

התקרבות לעולם השלישי, למדינות "הבלתי מזדהות" - התקרבות זו העלתה את יוקרתה של מצרים ואת יוקרתו של נאצר בעיני העולם השלישי. התקרבות לבריה"מ והתרחקות מארה"ב - המערב היה בעיניו גורם אימפריאליסטי. ארה"ב סירבה לממן את סכר אסואן והתנתה את מימון בניית הסכר בהצטרפות מצרים לברית אנטי-סובייטית. לעומתה, הסכימה בריה"מ לממן הקמת הסכר. בריה"מ קרובה ל"מדינות הבלתי מזדהות". סיוע צבאי וכלכלי מצד בריה"מ יסייע לנאצר במאבקו נגד ישראל. בריה"מ אכן סייעה בנשק ובכסף והצבא המצרי צויד בנשק סובייטי.



## שאלה מס' 10 -

סעיף א'

### הקשיים התחום הדיור והכלכלה:

מדינת ישראל בשנותיה הראשונות סבלה ממחסור באמצעים והתקשתה במציאת פתרונות מזון, דיור ותעסוקה הולמים למאות אלפי העולים שהגיעו באותן שנים. שנים אלה התאפיינו במחסור חמור במזון: קשה היה לייצר כמויות גדולות של מזון או לקנותן מחמת העדר תקציב. לכן הוחלט על מדיניות "צנע" שתאפשר מוצרי מזון בסיסיים לכל האוכלוסייה בצורה שווה. בעיית הדיור הייתה חמורה במיוחד ולכן הוחלט על הקמת "מעברות" – שיכונים זמניים שבהם יתגוררו העולים באוהלים, פחונים ו/או צריפים ויעבדו בעבודות דחק, תוך קבלת סיוע מהמדינה עד אשר יגיעו לשיכון קבע. דרך נוספת לקליטה הייתה ב"עייירות הפיתוח" ברחבי הארץ. חלק מהמעברות הפכו לעיירות פיתוח כמו: ירוחם, קריית שמונה, קריית מלאכי וראש העין ואחרות הפכו לשכונות בערים הגדולות כמו: שכונת הקטמונים בירושלים. עיירות אלה הפכו מוקד של זעם, תסכול ותחושת ניצול שחשו העולים מארצות האסלאם. מיקומם הגיאוגרפי של עיירות הפיתוח הותאם לצרכים ביטחוניים ולצרכים של פיזור האוכלוסייה ולכן, ברובן מרוחקות מהמרכז. חלקן התבססו על מפעלי תעשייה שהוקמו באזור כדי למצוא מקורות פרנסה כמו: מפעלי ים המלח ליד דימונה ופיתוח הנמל באילת. בשנים 1948 – 1963 הוקמו ברחבי ישראל כ-30 עיירות פיתוח בצפון הארץ, בנגב ובמרכז הארץ. ברוב הערים לא עלתה כמות האוכלוסייה על 20 אלף נפש.

### הקשיים בתחום החינוך:

תפיסת "כור ההיתוך" של החברה והממסד במדינת ישראל פגעו קשות במסורת, באורח החיים ובדפוסי ההתנהגות של העולים. כדי לעצב את העולים החדשים על פי תפיסה זו עליהם לאבד את כל סימני הגולה הייחודיים להם ולאמץ דפוסי התנהגות "צבריים". גישה זו נבעה מן החשש של הנהגת המדינה, שהעולים שהיו בני תרבויות שונות מאלה של בני הארץ ישנו את אופייה של המדינה. לשם כך יש להנחיל לעולים החדשים את המורשת והתרבות של הישוב בארץ ישראל – ציונות, חלוציות, אהבת הארץ. בתהליך נדרשו העולים לאבד סממני תרבות שאפיינו את אורח חייהם ואת הנהוג בארצות מוצאם. יצירת "כור ההיתוך" הוטלה על מערכת החינוך ועל צה"ל. הרצון להפוך את העולים החדשים במהירות ל"צברים" הצריך מערכת חינוך המונית, שתעסוק בלימוד השפה העברית ובנחלת הערכים הציוניים לעולים. ב-1954 התבצעה עבודת התנדבות רחבת היקף שבמסגרתה למדו עברית כ-60 אלף עולים חדשים. רק ב-1949 נחקק "חוק לימוד חובה", שקבע שילדים בגילאים 5 – 14 זכאים לחינוך חנם. ילדים בגילאים 14 – 17 חויבו ללמוד בבתי ספר לנערים עובדים. מערכת החינוך הישראלית בשנים הראשונות ביטאה בצורה קיצונית את תפיסת "כור ההיתוך" ושאפה למחוק את הסימנים שהוגדרו "גלותיים" אצל העולים. דוד בן גוריון דרש בתחילה שהחינוך במחנות העולים יהיה אחיד. במסגרת תפיסה זו חויבו ילדים עולים דתיים, בעיקר מתימן, לגוזז את פאותיהם. דרישה זו עוררה סערה רבה בקרב הממסד הדתי בישראל. ב-1953 נחקק "חוק החינוך הממלכתי" שביטל את הזרמים השונים במערכת החינוך וקבע חינוך אחיד לכל הזרמים, למעט החינוך החרדי, שנותר עצמאי.

## סעיף ב'

### **אירועי ואדי סאליב משקפים את קשיי הקליטה של העולים ממדינות צפון אפריקה ואסיה:**

האירועים החלו בתגובה על טיפול המשטרה בשיכור שהשתולל בוואדי סאליב התפרעו תושבים נזעמים ברחובות הואדי במשך כמה שעות. דוד בן הרוש וקבוצת פעילים בהנהגתו רצו להסתייע באירוע כדי לקדם את מטרותיהם החברתיות. הם חיברו כרוז אשר קישר בין הכוח שהפעילה המשטרה נגד השיכור ובין יחס הקיפוח והאפליה כלפי העולים ממרוקו תושבי ואדי סאליב. הפעילים ארגנו הפגנה שנישאו בה דגלים שחורים ודגל המדינה טבול בדם. ההפגנה התפזרה ללא אלימות. למחרת התחוללו שוב התפרעויות בכמה מוקדים בשכונת ואדי סאליב. המתפרעים הציתו מכוניות, פגעו בבתי קפה ובמועדונים של מפא"י ושל ההסתדרות. בנוסף עלו צעירים מהואדי להדר הכרמל ופגעו בחלונות ראוה ובאוטובוס נוסע. בתגובה עצרה המשטרה חלק מהמפגינים. המהומות התפשטו למקומות נוספים: מגדל העמק, באר שבע, עכו, קריית שמונה, בית שאן. אם כי הי מצומצמות בהיקפן.

הוקמה ועדת חקירה בראשות משה עציוני (אז שופט בבית המשפט המחוזי בחיפה ואח"כ שופט בבית המשפט העליון) שהוטל עליה לבדוק את הגורמים לאירוע ואת מהלכו ולהציע המלצות לטיפול במניעתם בעתיד. בפני הוועדה הופיע דוד בן הרוש שסיפר את סיפור חייו כצעיר שעלה ממרוקו, שרת בצבא וניסה לאחר שחרורו למצוא עבודה. בשל מוצאו העדתי, טען, לא מצא מקום מגורים הולם ולא מקום עבודה ונאלץ להסתפק בחורבה בשכונת ואדי סאליב שם פתח בית קפה מקומי אליו הגיעו עולים חדשים רבים קשי יום שמוצאם מצפון אפריקה.

דבריו שיקפו את המרירות הרבה של יוצאי צפון אפריקה וגרמו לתחילתו של ויכוח חריף שהתפתח בעיקר בעיתונות. חלק מהציבור טען כי אכן מדובר בקיפוח ואפליה בשל מוצא עדתי, אחרים טענו כי מצבם הירוד של יוצאי צפון אפריקה נובע מאיכותם. האיכותיים מביניהם היגרו לצרפת ואילו לישראל הגיעו היסודות הטובים פחות. הוועדה העלתה במסקנותיה את תחושת הקיפוח והאפליה של יוצאי צפון אפריקה על רקע סוציאלי ועדתי וטענה כי "יש להביא בחשבון, גם את ההשפעה הפסיכולוגית ההרסנית של מציאת ריכוזים של מאוכזבים, הנתונים במצוקה חומרית קשה ובעלי הרגשת קיפוח עמוקה".